

IZDAVAC: SEKCIJA ARHITEKATA SAVEZA DRUŠTVA INŽENJERA I TEHNICARA FNRJ JUGOSLAVIJE

13

17

CASOPIS ZA
ARHITEKTURU
URBANIZAM
I PRIMJENJENU
UMJETNOST
GOĐINA 1947

REVISTA
L'ARTE
LINEA

ARHITEKTURA

ARHITEKTONSKO NASLIJEĐE NARODA JUGOSLAVIJE

Materijal objavljen u ovom broju samo je dio naše bogate arhitektonske baštine, razasute po skladnim urbanističkim cjelinama duž čitave naše domovine. Objavljujemo ovaj, iako kvantitativno maleni materijal stoga, što smatramo, da će njegovo proučavanje i ispitivanje svih onih faktora, koji su često vrlo teško vidljivi, a koji djeluju na stvaranje arhitektonskih oblika, doprinijeti ne samo razumijevanju i upoznavanju naše historije arhitekture, već da će to proučavanje koristiti nama u izgradnji arhitekture socijalističke epohe. Proučavajući ovu bogatu arhitektonsku baštinu moći ćemo osjetiti i razumjeti sve one žive faktore od kojih su satkana ova arhitektonski bogata djela — koja su uvijek bila odraz konkretne ekonomske i političke situacije. Moći ćemo nadalje preko ovih djela, kao odraza konkretnih društvenih uvjeta, uočiti i dominantne ideje toga vremena, uočiti sve unutarnje polaritete i suprotnosti društvenih sistema. Fiksiranje tog odraza na arhitektonskom planu — zadatak je naše teorije arhitekture i na tom području moramo jače zakoraknuti, da bi se oslobodili statičkog, idealističkog gledanja na razvitak arhitekture po crti tzv. »unutarnjeg arhitektonskog razvika«, »samostalnog razvoja arhitektonske forme«, kakva su nenaučna gledanja kod nas još aktualna, pa se i na našim fakultetima često repetiraju u tumačenjima razvika naše umjetnosti.

Mišljenja smo, da treba već danas prići jednom solidnom zahvatanju u ovaj problem, temeljitom proučavanju svih faktora, koji utječu na razvitak arhitekture i prići naučnom postavljanju historije arhitekture, čime ćemo stvoriti solidan fundament za izgradnju teorije i prakse socijalističke arhitekture.

Pored toga, ovaj materijal iznosimo i zato, da bi pokazali umjetničku snagu naših naroda kroz vjekove i njene specifičnosti.

Proučavajući naše naslijeđe — od čedne preromanike, romanike, gotike i renesanse, pa do baroka u Dalmaciji, cjelokupne srednjovjekovne arhitekture Hrvatske i Slavonije, raskošne stilske i pučke arhitekture Srbije i Makedonije do bogatog baroka Slovenije (kojega ćemo uzastojati sistematski objavljivati) bez sumnje ćemo konstatirati strane utjecaje, ali, što je važno, mi ćemo ustanoviti, da su stilske utjecaji kod nas doživjeli svoju transformaciju i postali sastavni organski dijelovi naše kulture i našeg historijskog razvika.

Isto tako ćemo uzastojati što dokumentarnije objaviti naše pučko arhitektonsko stvaralaštvo, koje je neiscrpna riznica za izgradnju naše nove arhitekture. Upravo ovo područje naše arhitektonske baštine, koje je prije rata bilo sasvim zapostavljano od naših historičara umjetnosti, potrebno je što temeljitije istraživati. Pučke stambene kuće Srbije, Makedonije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske i Slove-

nije predstavljaju sjajne dokumente o zrelosti našeg naroda, da arhitektonski oblikuju svoje nastambe — u funkcionalnom i estetskom smislu. Nekoliko primjera iz NR Makedonije, objavljenih u ovom broju, to najbolje potvrđuju.

Kako smo napomenuli, zadatak je naših historičara arhitekture, da osvijetljaju ova djela sa stajališta historijskog i dijalektičkog materijalizma. Proučavanje odnosa između ovoga naslijeđa i suvremenosti za nas je od bitne važnosti, kako bi što pravilnije mogli koristiti velike rezultate prošlosti u našim stvaralačkim akcijama.

Sigurno je, da bi nas slijepo zanošenje prošlošću, retrospektiva umjesto perspektiva u radu, odvelo u metafizičko variranje starih forma na nove sadržaje. No isto je tako sigurno, da bi svako besprincipijelno negiranje prošlosti i naslijeđa (ovakvi stavovi danas su naročito aktualni u zemljama tzv. zapadnih demokracija) odvelo u lažno i bezidejno novotarstvo. Iz toga slijedi, da je za nas potrebno u prvom redu proučiti ova djela u njihovoj živoj dinamici uzročnosti i povezanosti, otkriti sve one faktore i momente, koji oblikuju osnovnu arhitektonsku ideju. Potrebno je otkrivati stvaralačke metode pojedinih majstora, njihove floclrtne sisteme, način upotrebe materijala, svladavanje klimatskih nepogoda i pogodnosti, kompozicioni raspored itd.

Na toj liniji možemo veoma mnogo naučiti od starih majstora, ali naš metod prilaženja ovoj materiji mora biti dinamičan, dijalektičan, a ne statičan, idealistički. Za usvajanje ovog metoda, u svakom pa i u ovom slučaju, potrebno je još jače prići izučavanju marksizma-lenjinizma, razvijanju našeg spoznajnog horizonta bez kojeg je u socijalizmu nemoguće bilo kakva stvaralačka akcija. Izgradnja vlastite svijesti, njenog širokog radiusa, uklapanje svog stručnog znanja i stvaralačkog talenta u ovaj široki radius, to je osnovna predradnja svakog pravog arhitekta, koji istinski želi raditi kao umjetnik socijalističkog realizma.

Rukovodeći se upravo tom svijesću, moći ćemo stvaralački uključiti ovu bogatu baštinu u vlastite suvremene arhitektonske koncepcije, a da to uključivanje ne bude mehanično i formalistično. Naš veliki učitelj maršal Tito, prigodom razgovora s arhitektima dobitnicima natječaja za velike palače u Novom Beogradu, dao nam je čitav niz dalekosežnih direktiva za razvoj naše arhitekture po crti socijalističkog realizma, osvrnuvši se tom prigodom i na potrebu dijalektičkog postavljanja odnosa prema arhitektonskom naslijeđu i širokoj mogućnosti korištenja ove velike riznice u izgradnji socijalističke arhitekture.

Učiti na velikim djelima naše prošlosti, radi budućnosti naše arhitekture, to je zadaća svakog istinskog arhitekta, koji s gordošću gleda na svoj poziv arhitekta socijalizma.

N. Š.

POTREBNO JE POSVETITI SVU PAŽNJU UPOZNAVANJU, IZUČAVANJU, SNIMANJU, KONZERVIRANJU I OBJAVLJIVANJU REZULTATA PROUČAVANJA NAŠEG ARHITEKTONSKOG NASLIJEĐA IZ PROŠLOSTI.

Točka 11. Rezolucije sekcije arhitekata na II. Kongresu inženjera i tehničara Jugoslavije.